

POLITIKAS IZZUŠANA SAEIMAS DISKURSĀ

Sergejs Kruks

sergei.kruk@gmail.com

Ilva Skulte

iskulte@gmail.com

Atslēgas vārdi: *Latvijas Saeima, latviešu valodas korpuss, diskursa analīze, politiskais, depolītizācija*

Raksta autori demonstrē Saeimas debašu korpusa datorizētās analīzes rīku <http://saeima.korpuss.lv/> un <http://bonito.korpuss.lv/saeima/> izmantojamību Latvijas politikas analīzē. Autori noskaidro, kādas konotācijas vārdam “politisks” piešķir Saeimas deputāti. Ja politikas zinātne ar to saprot atšķirīgu interešu saskaņošanu un konfliktu risināšanu, tad Saeimā šī vārda lietojums gluži otrādi norāda uz opozīcijas viedokļa izslēgšanu no lēmumu pieņemšanas procedūras. Deputāti sašaurina iespējas meklēt konfliktu un problēmu risinājumus politiskā procesa ietvaros.

Depolītizācija

Politika top un risinās ar valodas starpniecību, un parlamenta debātes ir viena no svarīgākajām politiskā procesa izpausmēm demokrātijā. Runājot par valsts problēmām, interešu konfliktiem, deputāti izvēlas noteiktus vārdus, lai apzīmētu realitātes fenomenus. Meklējot risinājumus, diskutējot par reformām, lēmumiem, deputāti faktiski jau spriēž par šiem simboliskajiem konstruktiem, kas realitātes fenomenam mēdz piešķirt kādu specifisku izpratni. Divdesmitā gadsimta pēdējos gados politikas pētnieki pievērsa uzmanību tam, ka parlamentārajās debatēs pazūd politiskais elements jeb notiek to depolītizācija.

Ar politiku parasti saprot individu un sociālo grupu interešu pārstāvēšanu un saskaņošanu, kā arī konfliktu risināšanu: “ideju, interešu un institūciju savdabīgu saspēli (parasti) nevienmērīgas varas sadales apstākļos”.¹ Šajā “saspēlē” izšķiroša loma ir tam, kā

politiskā procesa dalībnieki formulē, apraksta un pārrunā idejas, intereses un konfliktus — vienā vārdā to sauc par diskursu. Tātad arī pamats depolītizācijai būtu jāmeklē politiskajā diskursā, kurā deputāti nosauc un pamato politikas mērķus un uzdevumus, robežas un prioritātes. Turklāt politiskajā procesā tas notiek nepārtraukti, jo mainās apkārtējā vide, parādās jaunas vajadzības, mainās grupu intereses. Šī politiskā darbība risinās noteiktu spēļu ietvaros, kas jau iepriekš atzītas par politiskām. Politizēt kādu problēmu nozīmē pielietot šo spēļu noteikumus problēmas risināšanai.² Tādējādi politiskais izpaužas vairāk kā optimālas pārvaldes meklējumi situācijās, kad saduras dažādu individu vai grupu intereses; un šie indivīdi un grupas apliecina gatavību rīkoties tā, lai atrastu pieņemamu risinājumu. Loģiski rodas jautājumus, vai problēmai, kas ir definēta kā politiska, risinājumu drīkst pamatot ar argumentiem, kurus šīs spēles noteikumi neaptver un tie nav

raksturīgi politikas laukam. Vai ir pieņemami atsaukties uz objektīviem spēkiem ārpus politikas, piemēram, pamatojot piedāvāto viedokli ekonomiski, juridiski vai institucionāli, kā tas bieži notiek mūsdienu parlamentārajā praksē? Vai parlaments patiesībā neaizstāj politiku ar policejisku darbošanos, kad pamato savu lēmumu ar normatīviem aktiem un valdības piedāvātiem risinājumiem?³

Šāds argumentācijas paņēmiens nav retums Latvijas Republikas Saeimas debatēs: diskusija notiek drīzāk par likuma interpretācijām, nevis par labākā risinājuma izvēli. Piemēram, izlemjot ekonomikas jautājumus, par argumentiem kalpo līdzšinējā valdības pieredze, bet deputāti neizvirza apspriešanai jaunus risinājumus, nepiedāvā jaunu skatījumu uz lietām. Turklāt samērā bieži viņi atsaucas uz Eiropas Savienības līmeņa stratēģijām un normatīvajiem aktiem — tātad atbildība par politisko rīcību jau no paša sākuma tiek uzvelta spēkiem, kas neatrodas Latvijas politikas sfērā.

Depolītizācijas pētnieki skaidro, ka politikim ir atvēlēts arvien mazāk iespēju, lai izdarītu izvēli: pārdomāt problēmu, apspriest to ar vēlētājiem, speciālistiem, kolēģiem. Līdz ar to arī politiskās atbildības nozīme politikā vispār kļūst arvien mazāka, bet jo īpaši politiskajā komunikācijā, kas ir demokrātijas pamatu pamats. Iemesls tam ir tieksme radīt iespaidu, ka lēmumi un risinājumi nav atkarīgi no politiķa personiskās pozīcijas. Tādēļ lemšana un rīcība tiek depersonalizēta, šķietami deideoloģizēta un pārcelta uz administratīvo vai juridisko jomu. Lēmējvaras pārstāvji attaisno savu pasivitāti, politiskās darbības neefektivitāti un nevēlēšanos uzņemties personisku iniciatīvu un atbildību, atsaucoties uz izpildvaras un tiesu varas institūciju kompetenci, atbilstību normatīvajiem aktiem. Šādu tendenci var novērot arī Saeimas debatēs. Tā saistīta ar politikas profesionalizāciju un savdabīga politiskās runas koda izveidi. Piemēram, ja pašu vārdu “demokrātija” deviņdesmitajos gados Saeimas deputāti lietoja biežāk, par tā

izpratni strīdējās, tad mūsdienās šis termins ieguvis stabilu nozīmi. Dažkārt nekritiski to vienādo ar normatīvajiem aktiem: demokrātijai pastāv, jo ir pieņemts atbilstīgs likums. Un arī kopumā vārdu “demokrātija” lieto mazāk, turklāt visbiežāk par šo politiskās dzīves pamata terminu atgādina opozīcija. Piemēram, “Saskaņas centra” deputāti aicina kolēģus spriest par filozofiskām pamatvērtībām, nevis par likumos fiksētajām normām.

Depolītizācijai ir arī pozitīvas iezīmes. Kad sarūk uzticēšanās parlamentārajai politikai, veidojas vairāk uz darbību orientēta pārvaldības forma un lemšanas procesā tiek iesaistīti cilvēki ar atbilstīgu profesionālu kompetenci. Balstīšanās iepriekš izdiskutētajos un pieņemtajos likumos arī palielina jauno lēmumu objektivitāti. Negatīvās sekas ir tas, ka politika attālinās no sociālās realitātes, zaudē tiešumu un spēju reaģēt uz aktuālām norisēm un problēmām, bet politiķiem rodas iemesls attaisnot savu rīcību vai bezdarbību ar “objektīvo” realitāti.

Analizējot politiķu runas, ir iespējams atklāt depolītizācijas stratēģijas un taktikas. “Spēles”, kas iepriekš tika izspēlētas kā politika, atklājas kā liekas, tukšas un nesvarīgas. Līdz ar to saruna un pārrunas nevar risināties politiskā kontekstā. Deputāts vai nu estetizē savu runu (piemeklē trāpīgākas metaforas, lai izceltu vai pazemotu kādu uzskatu, cilvēku), vai arī vienkārši atkārtotu citu institūciju radītos tekstus — likumus, administratīvos lēmumus, izpildvaras apkopotus faktus. Tā rezultātā vārdi un jēdzieni zaudē politisko nozīmi, alternatīvu apspriešana tiek ierobežota un zūd politiskās darbības perspektīva.⁴

Latvijas Republikas Saeimā depolītizācijas tendence risinās paralēli politikas profesionalizācijai. Kas tad deputātu izpratnē ir politika? Analīzei izmantosim RSU Komunikācijas fakultātes un LU Mākslīgā intelekta laboratorijas zinātnieku izveidotos interneta rīkus Saeimas sēžu stenogrammu korpusa analīzei: <http://saeima.korpuss.lv/> un <http://bonito.korpuss.lv/saeima/>. Šie rīki sniedz sta-

tistisku informāciju par pētnieku interesējošā vārda lietošanu un arī kontekstu, kuros tas parādās. Mēs izvērtēsim vārda “politisks” lietojumu (visos locījumos) Saeimas sēdēs divdesmit gadu garumā — no 1993. līdz 2014. gadam. Kolokāciju (vārda biežākā parādīšanās kopā ar citiem vārdiem) analīze rāda, ka termina “politisks” izpratne mainījies no subjektīvākas un individuālākas 20. gs. 90. gados uz vairāk abstraktu, tehnisku, vieglāk komunicējamu. Šajā jaunajā statusā termins “politisks” neattiecas uz kādu konkrētu dzīves parādību, bet fiksē tikai lietojuma jomu un paliek atvērts visdažādākajām interpretācijām (1. tab.).

Ar īpašības vārdu “politisks” Saeimā vispirms saistās vairāk vai mazāk konkrēti politiskā procesa subjekti un objekti — personas, organizācijas (partijas, asociācijas vai grupas), pozīcija un opozīcija; politiski ir dokumenti, lēmumi un jautājumi. Ar šo īpašības vārdu deputāti apraksta politiskā procesa struktūru — “politiskās” diskusijas, dialogus, strīdus un pārpratumus, kas piemīt politikas institūcijām. Otrs nozīmīgākais lietojumu loks interpretē politiku kā salīdzinoši abstraktu struktūru, telpu, laiku, procesu vai plūsmu, ar saviem tāpat politiski rekonstruējamiem cēloņiem un paredzamām sekām. Šeit iederas tādi bieži lietojami jēdzieni ar grūti precizējamu nozīmi kā “politiskais līmenis”, “politiskais lauks”, “politiskās lietas”, “politiskā realitāte”. Šīs vārdkopas raksturo augsts abstrakcijas līmenis un nekonkrētība, kas runu padara neskaidru un nesvarīgu. Trešajā grupā ietilpināmi vārdu savienojumi ar metaforisku nozīmi. Jomas, kuras izmanto kā metaforu avotu, ietver cilvēka ķermeni un garu (politisks spēks, politiskā seja, politiskā apziņa, politiskā griba), dzīvi (politiskā dzīve, politiskā nāve, politiskā pašnāvība), cilvēciskās attiecības un kultūru (politiskā atbildība, politiskā skaudība), sociālās dzīves jomas (ekonomika, finanses, armija), izrādes mākslu (politiskais teātris, politiskais cirks, politiskā skatuve), spēli un tehniku. Metaforas runā

1. tab. Vārda “politisks” (visos locījumos) lietojums ar citiem vārdiem (viens vārds pa kreisi, viens pa labi), 1993–2014, biežums >20

Kaimiņvārds	Biežums
spēks	312
lēmums	126
būt	122
un	107
jautājums	82
šis	70
process	70
par	66
no	49
viedoklis	41
vai	40
tas	38
spiediens	32
uzskats	32
dažāds	32
mērķis	31
pieņemt	30
bloks	28
viss	28
apsvērums	27
tīri	26
kāds	25
nebūt	25
grupējums	25
kāda	24
arī	23
tirgus	23
bēglis	22
ar	22
iemesls	22
tikai	21
savs	21

ļauj aprakstīt apzīmēto objektu izteiksmīgi un attiecīgajā kontekstā konkrēti, tomēr tās nav lietojamas kā rīki kāda mērķa sasniegšanai, respektīvi, tās drīzāk noslēdz, nevis paver iespēju politiskai darbībai.

Procedūru ignorēšana

Semantiski iztukšojot jēdzienu “politisks”, politiķi atstāj novārtā svarīgu konfliktu risināšanas instrumentu, un tāpēc publiskajā diskursā kultivētās bažas par sabiedrības stāvokli — integritību, vienotību, saliedētību (citiem vārdiem runājot, konflikta neesamību) — faktiski ir šī instrumenta ignorēšanas rezultāts. Politiskā elite uztver Latvijas sabiedrību kā konfliktējošu indivīdu kopumu, kurš nespēj rast konsensu par kopīgām interesēm.⁵ Līdzīgos terminos vēsturnieki raksturo starpkaru sabiedrību: sašķelta, kašķīga, nespējīga uz kompromisiem.⁶ Kā problēmas risinājumu gan tad, gan tagad piedāvā personības pilnveidošanu kultūras socializācijas ceļā.⁷ Patiešām, socioloģiskās aptaujas arī liek domāt, ka problēma ir indivīda līmenī: politiskā apātija, vājš sabiedriskums, bailes no viedokļu daudzveidības. Divas trešdaļas respondentu redz pasauli melnbaltās krāsās, būdami pārliecināti, ka cilvēki iedalāmi divās grupās: tie, kuri atbalsta taisnību, un tie, kuri to neatbalsta (68%). Virsroku Latvijā guvis uzskats, ka viedokļu daudzveidība apdraud grupas pastāvēšanu (64%). Izteikta ir pārliecība, ka stingrs līderis valstij var izdarīt vairāk nekā likumi un sarunas — tā uzskata 61 procents respondentu.⁸ Arī nevalstiskajās organizācijās apvienojušies indivīdi izvairās no politiskas rīcības. Vairums brīvprātīgo asociāciju nevēlas ietekmēt politisko lēmumu pieņemšanu un neīsteno visvienkāršākās demokrātijas stiprināšanas funkcijas.⁹

Latvijas politikā un medijos ierastais apzīmējums šādai sabiedrībai ir “sašķelta”. Taču principā tas ir ikdienišķs modernitātes laikmeta sabiedrības stāvoklis, kuru raksturo diferenciacijas, specializācijas un anonimizācijas procesi. Uzmanību tam pievērsuši

socioloģijas klasiķi. Maks Vēbers pauž, ka sabiedrība ir sadrumstalots kopums, ko veido vaļīgi saistītas neatkarīgas grupas, kuras nepārtraukti sacenšas vai pat konfliktē cita ar citu.¹⁰ Mijiedarbību starp sabiedrību veidojošiem komponentiem nodrošina nevis to līdzība, kā tas ir tradicionālajā sabiedrībā, bet procedūras, kuras nosaka konfliktējošo viedokļu saskaņošanas un kompromisa meklējuma prakses. Politiska rīcība ir viens no šādiem instrumentiem. Politoloģijas literatūrā angļu valodā sastopam šādas definīcijas: “rīcība, kas ietver kolektīvo konfliktu un tā risināšanu”¹¹, “konfliktējošo interešu atzīšana un samierināšana”¹², “atšķirīgu interešu apspriešana un kopīgu risinājumu meklējums”¹³. Interese konfliktis ir sabiedrības ikdienas stāvoklis, un tā nepārtrauktā risināšana ir politiskās procedūras uzdevums. Bet kā politisku procedūru izprot Latvijas Saeimas deputāti, kuri profesionāli nodarbojas ar viedokļu konfliktu samierināšanu? Pretēji 1. tabulā paustajam, sašaurināsim pētījuma lauku, izvērtējot vārda “politisks” lietojumu tikai nominatīvā. Tas ļauj nosakaidrot, ko visbiežāk uzskata par politisko priekšmetu (2. tab.).

2. tab. Vārda “politisks” (nominatīvā) kaimiņvārdi (viens vārds pa kreisi, viens vārds pa labi), 1993–2014, biežums >5

Kaimiņvārds	Biežums
būt	66
lēmums	46
jautājums	41
nebūt	22
tikai	14
pieņemt	12
tīri	9
un	8
arī	7
raksturs	7
priekšlikums	6

Ar vārdu “politisks” deputāti raksturo apspriežamo lēmumu, jautājumu vai priekšlikumu, kas mēdz būt vai nebūt “tīri” vai “tikai” politisks. Izteikumu kontekstuālā analīze Saeimas debašu korpusā <http://saeima.korpuss.lv/> rāda, ka šis vērtējums ir nievājošs. Politiskam lēmumam piedēvē šādas negatīvas īpašības.

• **Ignorē procedūras un likumus:**

“No juridiskā viedokļa, protams, tas ir pilnīgi analfabētiski. Tas, kas tiek darīts... tas ir pilnībā politisks priekšlikums.” (Boriss Cilevičs, 2012. g. 17. maijā);

• **Nav argumentēts:**

“Es prasīju: kādi pamatojumi? Un vienīgais, ko es dzirdēju: pamatā šis ir politisks lēmums”. (Valdis Liepiņš 2013. g. 25. aprīlī);

• **Deklaratīvs un īstenībai neatbilstošs:**

“Eiro nav pašmērķis, nav politisks pašmērķis, bet eiro gan ir piemērotākais, ģeopolitiski piemērotākais instruments ilgtspējīgai Latvijas tautsaimniecības attīstībai”. (Arvils Ašerādens, 2012. g. 13. dec.),
 “Tas nav politisks, tas ir Latvijas audiovizuālajam tirgum ļoti svarīgs projekts”. (Antons Seiksts, 1998. g. 10. sept.).

Opozīcijas deputāti aizrāda valdības koalīcijai, ka politiskie lēmumi nav kvalitatīvi, savukārt vairākums aizbildinās, ka tie nemaz neprasa argumentāciju. Lieta tāda, ka juridiskajā praksē politiskie lēmumi nav pakļauti tiesas kontrolei — tas izriet no varas dalīšanas principa.¹⁴ Kā redzams Saeimas korpusa attiecīgajos fragmentos, nosaucot lēmumu par politisku, tā ierosinātais izvairās no debatēm ar oponentu. Šādu rīcību pieļauj arī termina “politiskais lēmums” skaidrojumi tiesas praksē. Pieņemot politisko lēmumu, netiek noskaidroti visi nepieciešamie apstākļi, un izšķiroša loma ir vairākuma viedoklim, pauž LR Augstākās tiesas (AT) Senāts.¹⁵ Taču pamats, uz kura lēmums tiek pieņemts, AT Senāta spriedumu definē nekonsekventi. Politiskais lēmums balstās politiskajā pārliecībā,¹⁶

amatpersonas iekšējā pārliecībā,¹⁷ politiskajā gribā, iekšējā pārliecībā, uzticībā;¹⁸ vienā gadījumā ir pieļauti tiesību normās nedefinētie kritēriji,¹⁹ citā — amatpersonas subjektīvie kritēriji.²⁰ Lēmuma pieņēmēja rīcības brīvība ir tik liela, ka viņam nav jāvērtē, vai tas ir piemērots, nepieciešams un atbilstošs.²¹

Protams, juristi nesniedz politoloģiskas definīcijas, bet tomēr viņu argumenti ir vienīgie, kas dara iespējamu politiķu eventuālās loģikas izgaismošanu. Tā, 2010. g. sniegtais Augstākās tiesas Senāta skaidrojums faktiski depolitizē politisku lēmumu pieņemšanas procedūru, balstot to politiķa subjektivitātē. Jēdzieni “iekšējā pārliecība”, “subjektīvie kritēriji” pieļauj to, ka pastāv īpatnēja individuāla pasaules pieredze, kas var būt neizsakāma citiem un tāpēc neizvērtējama dialogā. Spriežot pēc Saeimas korpusa, deputāti jauc divus diskursīvus laukus. Juridiskajā diskursā politisks lēmums nav analizējams tāpēc, ka tiesa nevar vērtēt tiesību normās nedefinētos kritērijus, kas gan ir akceptēti politiskajā rīcībā. Taču politiskā diskursa laukā pastāv spriešanas, pārliecināšanas un citu dialogu kritēriji, kas jāievēro sarunas dalībniekiem: to vidū ir prasība izteikties skaidri, loģiski, patiesi un spēt atskaitīties par teikto.²² Parlamentārais vairākums neseko tiesību normās nenostiprinātai demokrātiskās politikas procedūrai, un “politiski” lēmumi vairo jēdziena “politisks” negatīvo semantiku: politiska darbība nav procedūra, kurā meklē saskaņu par domstarpībām. Gluži otrādi, diskusijas priekšmeta “politizēšana” ļauj nevērtēt to pēc būtības, neatklāt un neizskaidrot to balstošo uzskatu un vērtību sistēmu, neargumentēt cēlonību.

Tiešsaistes “Mūsdienu latviešu valodas vārdnīcas” sniegtās vārda “politika” definīcijas arī neizceļ pārrunu organizēšanas procedūras nozīmi.²³ Pirmā definīcija norāda uz cilvēku aktivitātes lauku: “Sabiedriskās darbības nozare, kas ietver līdzdalību sabiedrības un valsts vadīšanā un valsts lietu kārtīšanā; attiecības starp dažādiem sabiedrības slāņiem, dažādām tautām un valstīm”; otrā —

apraksta viena aģenta darbības loģiku: “Iepriekš pārdomāta, apsvērta rīcība, darbības veids, arī paņēmieni kopums kāda mērķa sasniegšanai.” Tikmēr Oksfordas angļu valodas tiešsaistes vārdnīca pasvītro divu vai vairāku aģentu mijiedarbības procesu: “Ar valsts vai citu jomu pārvaldīšanu saistītā rīcība, īpaši debates vai konflikts starp indivīdiem vai partijām, kam ir vara vai kas cer to iegūt.”²⁴

Jau minējām, ka vairākums respondentu reprezentatīvajās aptaujās negatīvi vērtē viedokļu daudzveidību un neiesaistās politikā, kurai pēc būtības būtu jāsamierina viedokļu konflikti. Valdība uzskata, ka problēmas cēlonis ir indivīdu nepietiekamā kultūras socializācija. “Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.–2018. gadam” postulē, ka personības izglītošana (piederības sajūta, tiesiskās apziņas stiprināšana, sociālā atmiņa u.c.) ir integrētas sabiedrības priekšnoteikums, kas savukārt ļauj indivīdam piekļūt politiskajām tiesībām.²⁵ Tieši politiskās tiesības ļauj indivīdam paust savu viedokli un meklēt saskaņu ar citu cilvēku atšķirīgiem viedokļiem, izmantojot politiskās procedūras instrumentu. Kultūras socializācija savukārt paredz, ka indivīdam sava atšķirība jāapzinās un jāatrisina, pirms viņš iesaistās publiskajā komunikācijā ar citiem.²⁶ Modernitātes laikmeta sabiedrībā viedokļu un interešu atšķirība izriet no tās dabas, ko raksturo diferenciācija, specializācija un anonimizācija. Viedokļi un intereses ir mainīgi laika gaitā, un tāpēc konsensu var sasniegt, uzturot dialogu, kura taisnīgu norisi iesaistītajām pusēm garantē politiskās procedūras.

Secinājumi

Valsts pārvalde notiek diskursā. Lēmumu pieņēmēji izprot kādu problēmu un meklē tās risinājumu ar vārdu starpniecību; pieņemtie lēmumi, kas obligāti īstenošanai citiem pilsoņiem, ir formulēti arī vārdos. Atņemot šiem vārdiem ar politiku saistītās nozīmes,

tiek ierobežotas iespējas paust un apspriest atšķirīgos viedokļus, un līdz ar to tiek sašaurināts meklējamo risinājumu loks. Saeimas korpusa analīze parāda, kādas politiskiem terminiem nozīmes deputāti piešķir, bet tas savukārt ļauj noskaidrot diskursīvās demokrātijas instrumentu neveiksmes cēloņus. Proti, ieskats lemmas “politisks” lietojumā ļauj izvirzīt pieņēmumu, ka likumdevējs skeptiski izturas pret iespēju risināt konfliktus dialogā un ar normatīviem aktiem nosaka tādu sarunu vešanas kārtību, kas praktiski kavē šāda dialoga iespējas. Ignorējot atšķirīgus redzējumus, lēmuma pieņēmējs tomēr neuzņemas atbildību par savu iniciatīvu. Piedāvātais risinājums tiek pasniegts kā tāds, kas izriet no objektivās nepieciešamības, nevis no politiķu vai partijas ideoloģiskās pozīcijas. Šāda lemšanas procesa depersonalizācija un šķietama deideoloģizācija leģitimē atšķirīgu redzējumu izslēgšanu no diskusijas, bet atbildība par rīcības rezultātiem tiek pārcelta uz administratīvo vai juridisko jomu, kuru tēlo kā iepriekš doto struktūru, “objektīvo” realitāti. Tādējādi parlaments iedragā savu funkciju rīkoties politiski — izvērtēt atšķirīgus viedokļus par aktuālām problēmām un saskaņot tādas risinājumus, kas būtu pieņemami konfliktējošām pusēm.

Avoti un piezīmes

- 1 Leftwich A. *What is politics: The Activity and its Study*. Hoboken: Wiley, 2015. P. 20.
- 2 Palonen K. Introduction: from Policy and Polity to Politicking and Politicization. In: K. Palonen and T. Parvikko (eds.). *Reading the Political*. Helsinki: The Finnish Political Science Association, 1993. P. 11.
- 3 Rancière J. *Disagreement: Politics and Philosophy*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1999.
- 4 Muntigl P. Politicization and depoliticization Employment policy. In: P. Chilton and C. Schäffner (eds.). *Politics as Text and Talk: Analytic approaches to political*

- discourse*. Amsterdam: John Benjamins, 2002, pp. 45–80. Flinders M., Buller J. Depoliticization, democracy and arena shifting. In: T. Christensen and P. Laegreid (eds.). *Autonomy and Regulation: Coping with Agencies in the Modern State*. London: Edward Elgar, 2006. Pp. 53–81; Palonen K. Introduction: from Policy and Polity to Politicking and Politicization. In: K. Palonen and T. Parvikko (eds.). *Reading the Political*. Helsinki: The Finnish Political Science Association, 1993. Pp. 6–16.
- ⁵ Ījabs I., Kruks S. *Saeima, vārdi un demokrātija*. Rīga: Sorosa Fonds–Latvija, 2008.
- ⁶ Bleiere D., Butulis I., Feldmanis I., Stranga A., Zunda A. *Latvijas vēsture. 20. gadsimts*. Rīga: Jumava, 2005; Dreifelds J. *Latvia in Transition*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996. P. 34; Zaķe I. *Nineteenth-Century Nationalism and Twentieth-Century Anti-democratic Ideals: The Case of Latvia, 1840s to 1980s*. Lewiston, Queenston, Lampeter: Edwin Mellen Press, 2008.
- ⁷ Students J. A. *Visparīgā pedagogija: zinātne un mākslas sevīs un citu audzināšanā*. Rīga: Fr. Baumaņa apgāds, 1933; Jurevičs P. *Nacionālās dzīves problēmas*. Rīga: Valters un Rapa, 1936; Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.–2018. gadam. LR Ministru kabineta rīkojums Nr. 542, 2011. g. 20. okt.; Kūlis R. Latviskā identitāte un sociālā prakse. Grām.: M. Kūle (red.) *Modernitātes veidošanās Latvijā filosofiskajā un ideju vēstures skatījumā: idejas un teorijas*. Rīga: LU Filozofijas un socioloģijas institūts, 2012. 43.–56. lpp.
- ⁸ Kruks S. (red.) *Ekonomiskā krīze Latvijā: “veiksmes stāsta” pēcgārša*. Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte, 2016.
- ⁹ Uhlin A. The Structure and Culture of Post-Communist Civil Society in Latvia. *Europe-Asia Studies*. 2010. 62(5): 829–852.
- ¹⁰ Weber M. *The Methodology of the Social Sciences*. New York: The Free Press, 1949; Weber M. *Economy and Society*. New York: Bedminster, 1968.
- ¹¹ Bealey F. *The Blackwell Dictionary of Political Science: A User's Guide to Its Terms*. Oxford: Blackwell, 1999. P. 261.
- ¹² Scruton R. *The Palgrave Macmillan Dictionary of Political Thought*. Houndmills, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007. P. 535.
- ¹³ Etzioni A. What is Political? In: A. Nassehi, M. Schroer (eds.). *Der Begriff des Politischen. Soziale Welt. Sonderband 14*. Baden-Baden: Nomos, 2003. P. 91.
- ¹⁴ Briede J. (red.) *Administratīvā procesa likuma komentāri*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013. 42. lpp.
- ¹⁵ LR Augstākās tiesas Senāts. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr. SKA-221/2006.
- ¹⁶ Turpat.
- ¹⁷ LR Augstākās tiesas Senāts. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr. SKA-1088/2010.
- ¹⁸ Briede J. (red.) *Administratīvā procesa likuma komentāri*. 42. lpp.
- ¹⁹ LR Augstākās tiesas Senāts. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr. SKA-221/2006; Briede J. (red.) *Administratīvā procesa likuma komentāri*. 42. lpp.
- ²⁰ LR Augstākās tiesas Senāts. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr. SKA-1088/2010.
- ²¹ Briede J., Danovskis E. Politiska lēmuma nozīme administratīvajās tiesībās. *Jurista Vārds*. 2015. 31(883): 10–14.
- ²² Habermas J. *Moral Consciousness and Communicative Action*. Cambridge: Polity Press, 1990; Walton D. *Dialogue Theory for Critical Argumentation*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2007.
- ²³ *Mūsdienu latviešu valodas vārdnīca*. Sk. internetā: <http://tezaurs.lv/mlvv/>

²⁴ *Oxford Dictionaries*. Sk. internetā: <http://www.oxforddictionaries.com/>

²⁵ Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.–2018. gadam. LR Ministru kabineta rīkojums Nr. 542, 2011. g.

20. okt. Sk. iztirzājumu: Kruks S. (red.) *Ekonomiskā krīze Latvijā: "veiksmes stāsta" pēcgārša*. 165.–170. lpp.

²⁶ Piem., Jurevičs P. *Nacionālās dzīves problēmas*. Rīga: Valters un Rapa, 1936.

DISAPPEARANCE OF POLITICS IN THE LATVIAN PARLIAMENTARY DISCOURSE

Sergei Kruk

sergei.kruk@gmail.com

Ilva Skulte

iskulte@gmail.com

Summary

Key words: *Latvian parliament (Saeima), Latvian corpus, discourse analysis, political, depolitization*

“Depolitization” is a characteristic of contemporary democratic politics. How exactly depolitization looks like in Latvian politics? This paper analyzes the contextual usage of the word “political” in the Latvian parliamentary debate in 1993–2014. Depolitization means that the MPs avoid assuming subjective responsibility in decision-making. They represent their decisions as “objective”, dictated by the existing laws, facts, and expertise opinions collected by the executive institutions. At the same time, the word “political” is referred to non-democratic decision-making. A “political” decision does not require debate and arguments, it is a voluntary act driven by internal conviction which cannot be put in words. Consequently, Latvian politics disregard a conflict resolution instrument which is the political procedure proper.

Par autoriem

Dr. Sergejs Kruks, informācijas un komunikācijas zinātņu doktors, RSU profesors. Pētnieciskās intereses ir saistītas ar politisko diskursu un semiotiku, mākslas lomu nacionālistiskajā un komunistiskajā politiskajā komunikācijā. Kruks ir publicējis monogrāfijas par mūzikas un tēlotājmākslas ekonomiku un politiku.

Dr. filol. Ilva Skulte, filoloģijas doktore, RSU asociētā profesore. Pētniecības intereses saistītas ar valodas stila un lietojuma izmaiņām, literatūras un mediju komunikācijas mijiedarbību, kultūras žurnālistiku, kā arī bērnu un jauniešu jaunradi un jauno mediju lietošanas paradumiem bērnu un jauniešu auditorijā. Paralēli akadēmiskajam darbam strādājusi kultūras žurnālistikā (“Nakts”, “Diena”, “Kultūras Forums”, “Latvju Teksti” u.c.) un tulkojusi no vācu un angļu valodas.